

כוכבים,⁽⁹⁾ בערבוביא, כשהם מעורבים יחד, ולא כל אומה ואומה בפני עצמה.⁽¹⁰⁾

שנאמר "כל הגוים נקבצו יחדו", בערבוביא.

אמר להם הקדוש ברוך הוא: אל תכנסו לפני בערבוביא, אלא תכנס כל אומה ואומה בפני עצמה, וזופריה, חכמיה".

ב-ב

שנאמר בהמשך הפסוק "ויאספו לאומים". שבתחילה — "נקבצו יחדיו", ואחרי כן, "יאספו לאומים"⁽¹¹⁾.

ואין "לאום" אלא מלכות כשהיא לבדה, כפי שנאמר לרבקה [בראשית כה] "ולאום מלאום יאמין" [מלכות יעקב ומלכות עשו יתאמצו לגבור האחת על רעותה].

וטרם שממשיכה הגמרא להביא את המשך

ועתה הגמרא מביאה מאמר ארוך, המתאר את יום הדין לעתיד לבוא, כשיבוא הקב"ה לתת שכר לבני ישראל, ויבואו אומות העולם לבקש גם הם שכר, ולקטרג על בני ישראל.⁽⁷⁾

והמאמר נסוב על המקרא הנזכר, "כל הגוים נקבצו יחדיו ויאספו לאומים, מי בכס מגיד זאת וראשונות ישמיעונו, יתנו עידיהם ויצדקו, וישמעו ויאמרו אמת".

דרש רבי חנינא בר פפא, ואיתימא, או שדרש כן רבי שמלאי:

לעתיד לבוא, מביא הקדוש ברוך הוא ספר תורה, ומניחו בחיקו,⁽⁸⁾ ואומר "כל מי שעסק בה בתורה, יבוא ויטול שכרו".

מיד מתקבצין ובאין אומות העולם עובדי

שבע המצוות שלטענתם שמרו עליהם לקיימם. ועוד מבאר, שבאים לבקש שכר על עזרתם לישראל לקיים התורה, כמו שמבואר בהמשך.

ובספר העקרים [מאמר א' פרק כ'] כתב: שבאים לבקש שכר על תורתם שיש להם במסורת מאבותם. [וענה להם הקב"ה, הביאו המסורת שלכם, איך נמסרה לכם תורתכם, האם ניתנה בששים ריבוא בפרסום גדול כמו תורת משה? ועיין שם שמבאר את המשך הפסוקים].

9. כתב הראב"ד: הכוונה על שרי האומות "שכל איש ואיש יש לו שוטר עליו למעלה, ועל כולם שר ממונה עליהם, כעין מלך של מטה".

10. מפני שבא סנחריב ובלבל את האומות. פנים יפות פרשת בלק.

11. מהרש"א.

עובדיהם, שהרי רואין שאינן לא רואין ולא יודעין והם עובדים להם] למען יכושו [העובדים להם — רש"י]. ועיין מהרש"א.

7. כתב הראב"ד: זה הדין לימות המשיח הוא, כאשר יצא להלחם עם גוג ועם גוים רבים אשר אתו, ויגמר דינם לכליון וחרץ.

8. ענין הספר תורה נדרש בהמשך הגמרא, ממה שנאמר שם "מי בכס מגיד זאת". ו"זאת" היא התורה.

וקשה, האם הגוים שוטים, ובאים לבקש שכר על שמרם את התורה?!

ומבאר המהרש"א, שאומות העולם אינם יודעים שהקב"ה מניח בחיקו את ספר תורת משה, אלא כל אומה סוברת שאת ספר דתה הוא הניח בחיקו, עד שהוא מפרש להם: מי בכס שמר על ספר תורת משה.

והעיון יעקב מבאר, שבאין לבקש שכר על